

Speech

- A blessing in disguise. Dat zei oud minister Dijsselbloem afgelopen januari tijdens onze nieuwjaarsbijeenkomst over de kredietcrisis, omdat banken sindsdien ontegenzeggelijk robuuster en veiliger zijn geworden'
- Nu heb ik wat aarzeling om de miljoenenboete voor ING met terugwerkende kracht een blessing in disguise te noemen maar ik ben wel blij dat de aanvankelijke verontwaardiging is omgeslagen in een constructieve dialoog
- Niet alleen is witwassen nu bij banken top of mind is en hebben we verschillende initiatieven genomen om het criminelere een stuk lastiger te maken
- Zeker zo belangrijk is dat bij het kabinet en in de Kamer het besef is doorgedrongen dat de poortwachtersfunctie van banken moet worden versterkt. Dat kan alleen we een aantal juridische obstakels weghalen
- Om Nederland echt onaantrekkelijk te maken voor criminele winsten is het nodig dat banken, opsporingsdiensten en de overheid nauwer gaan samenwerken. En ook nauwer mógen samenwerken.
- Voor dat ik wat meer vertel over de ontwikkelingen van het afgelopen jaar eerst een aantal cijfers:
- Banken faciliteren jaarlijks 10 miljard transacties. Dat zijn er 27 miljoen per dag en 1,3 miljoen per uur.
- Het is lastig om je een voorstelling te maken bij zulke grote getallen maar neemt u van mij aan: Dat is een hele grote hooiberg. En criminelere doen er alles aan om de speld, de verdachte transactie, zo goed mogelijk te camoufleren
- Aan banken dus de schone taak om als poortwachter zoveel mogelijk te voorkomen dat die spelden in de hooiberg terecht komen: KYC. En het te melden als zij zien dat er toch spelden tussen het hooi worden aangetroffen: Transactiemonitoring
- De monitoringssystemen van banken genereren zo ongeveer 400.000 alerts per jaar.
- Meer dan 95 % van deze *alerts* blijken na onderzoek niet ongebruikelijk te zijn. Zo'n onderzoek is mensenwerk en kan in complexe gevallen enige weken duren. Uiteindelijk levert dit afgelopen jaar 68.000 ongebruikelijke transacties op
- Om te laten hoe dat in zijn werk gaat is het goed om in te zoomen op 1 van die 10 miljard transacties:
- Een medewerker van de bank krijgt een alert uit het systeem van een betaling van in totaal 27.000 euro naar een bedrijf in Colombia. Na verder onderzoek blijkt het om een eenmanszaak te gaan die zich volgens de Kamer van Koophandel bezig houdt met een waaier aan activiteiten.
- Zo is het niet alleen een groothandel in overige machines, apparaten en toebehoren voor industrie. Maar ook een groothandel in voedings en genotmiddelen, dienstverlener voor vervoer over land en vrachtwagenchauffeur.
- Verder onderzoek leert dat al deze activiteiten worden ontplooit vanuit een rijtjeshuis in een woonwijk. Na een vraag van de bank verhuist dit bedrijf ijlings naar een industrieterrein aan de rand van de stad.
- Terug naar de transactie. Volgens de ondernemer gaat het hier om een partij mango's. Maar uit een meegestuurde factuur van een opslagbedrijf zou het gaan om houtskool. Vertrouwt u het nog?
- Uiteraard is deze transactie gemeld bij de FIU als ongebruikelijk. Maar wat doe je vervolgens met de klant zolang je niet teruggekoppeld hebt gekregen of de transactie ook daadwerkelijk verdacht is verklaard?
- In dit geval waren de aanwijzingen dat er iets niet in de haak was zo evident dat de bank de klant in kwestie heeft ge-exit.

- Dat is lang niet altijd even duidelijk. Maar banken nemen inmiddels wel vaak het zekere voor het onzekere
- Soms is het risico op witwassen zo groot dat je als bank een klant moet weigeren of exiten. Bijvoorbeeld bedrijven waar de geldstromen nog grotendeels cash zijn.
- En dat zorgt ook weer voor dilemma's want sekswerkers, coffeeshops en bitcoinhandelaren vinden het niet fijn als ze geen bankrekening kunnen openen. Banken zullen ze ook niet categorisch uitsluiten maar het kan in bepaalde branches lastig zijn om een rekening te openen.
- Even terug naar de cijfers: 6000 medewerkers van banken zijn dag en nacht op zoek naar ongebruikelijke transacties. 400.000 alerts, 68.000 meldingen, 15.000 verdacht. En een veel kleiner aantal leidt uiteindelijk ook tot een opsporingsonderzoek.
- Dat voelt als vissen met een sleepnet waar je de grond wat mee omwoelt en wat platvissen vangt maar waar de echt grote vissen bovenlangs wegzwemmen.
- Dat moet en dat kan beter! Dat kan alleen als banken, overheid en opsporingsinstanties de handen ineen slaan, gegevens met elkaar delen en prioriteiten op elkaar afstemmen.
- We moeten ons echt realiseren dat witwassen en ondermijning maatschappelijke problemen zijn die niet door banken alleen kunnen worden opgelost.
- Daarbij zijn de middelen en menskracht bij zowel banken als opsporingsorganisaties en de rechterlijke macht niet oneindig.
- Net zoals dat FIU, politie en het OM jaarlijks bepalen op welke vormen van criminaliteit de focus ligt, is het zaak dat banken deze thema's ook leidend laten zijn in hun risicoweging. Hierdoor wordt gefocust op de echte dreigingen en worden transacties gemeld die daadwerkelijk ook door de politie en het OM zullen worden gebruikt in opsporingsonderzoeken
- Een mooi voorbeeld van waar samenwerking en informatiedeling tot concrete resultaten heeft geleid is de taskforce terrorismefinanciering. Doordat hier gericht informatie wordt gedeeld door de opsporingsinstanties kunnen banken veel gerichter zoeken naar ongebruikelijke transacties. Dat leverde in een jaar tijd 300 bruikbare signalen op.
- Nou hoor ik u denken: allemaal leuk en aardig dat die Buijink zegt dat het beter kan en moet maar als ik lees in de krant over nalatigheid bij ING, een strafrechtelijk onderzoek bij ABN en boetes voor Rabo
- Laat er geen misverstand over bestaan: Het spreekt vanzelf dat iedere bank gehouden is zijn poortwachtersfunctie zo goed mogelijk in te vullen en de processen daarvoor op orde te hebben
- Als de strijd tegen ondermijning ons ernst is, dan is het belangrijk dat ook de overheid juridische obstakels wegneemt. Die zorgen er nu nog vaak voor dat banken de strijd moeten aangaan met één hand op de rug.
- Op dit moment lopen banken tegen een aantal juridische obstakels aan die een efficiënte aanpak van witwassen in de weg staan. Ik ben daarom blij dat ministers Grapperhaus en Hoekstra in het actieplan Witwassen, dat zij in juli naar de Kamer stuurden, hebben aangekondigd dat zij een oplossing willen vinden om deze obstakels weg te nemen.
- Het is immers ook aan de politiek om een afweging te maken tussen het publieke belang van privacy enerzijds en het publieke belang van de strijd tegen witwassen en ondermijning.
- Een van de verplichtingen uit de Wwft is dat banken hun klanten moeten kennen. Know Your Customer. Dit betekent dat zij gedegen onderzoek doen voordat zij met een klant in zee gaan.
- Als blijkt dat er een onbeheersbaar integriteitsrisico is en de klant wordt geweigerd of weggestuurd dan mogen de banken deze informatie niet met elkaar delen. Dit betekent dat een klant die door de ene bank wordt afgewezen het rustig bij de volgende bank kan

- proberen. En door het doorlopen van de procedure zal een kwaadwillende klant ook wijzer zijn geworden over hoe hij bij een volgende bank er misschien toch doorheen kan komen.
- Het is terecht dat minister Hoekstra dit eerder tijdens een overleg in de tweede kamer 'tenenkrommend' noemde en ik ben blij dat het kabinet dit wettelijk gaat regelen.
 - Ander voorbeeld: In de strijd tegen witwassen, hebben banken een eerste stap gezet om samen een organisatie op te richten die betalingstransacties gaat monitoren: Transactie Monitoring Nederland (TMNL).
 - Criminelen gebruiken steeds complexere methodes om geld wit te wassen waarbij ook gebruik wordt gemaakt van meerdere banken.
 - Tot nu toe kunnen we verdachte transacties/klanten alleen binnen de administratie van één bank volgen. Dus als banken dit soort transacties met elkaar kunnen delen, wordt monitoring en opsporing effectiever. De meerwaarde zit dus in de transacties die bij een individuele bank niet als ongebruikelijk worden beoordeeld, maar in combinatie met transacties van de betrokken cliënt bij andere banken wel degelijk kunnen duiden op witwassen. De enige manier om dergelijke transacties en mogelijke netwerken te ontdekken is door het samen uitvoeren van de monitoring hierop.
 - Het onderzoek richt zich onder meer op technische haalbaarheid en mogelijke juridische belemmeringen. Ook hier is het van belang dat banken transactiegegevens wel mogen delen.
 - Om effectiever te zijn in de aanpak van witwassen is het niet alleen belangrijk dat banken meer mogelijkheden krijgen om informatie uit te wisselen maar ook dat de overheid bepaalde informatie beschikbaar stelt om gegevens van de klant te verifiëren.
 - De grootste winst is te behalen via het nog in te voeren UBO register waarin de uiteindelijke belanghebbende van een onderneming komen te staan. Door banken niet alleen te vragen om hier gegevens voor aan te leveren maar ze ook toegang te geven tot alle data help je banken om hun poortwachtersfunctie te uit te voeren.
 - Het is daarom echt een gemiste kans dat de Nederlandse wetgever er voor heeft gekozen om niet de volledige geboortedata beschikbaar te stellen, maar alleen geboortjaar en geboortemaand.
 - Het is goed dat privacy een belangrijke rol speelt bij de inrichting van het register en daarom begrijpen we dat niet alle gegevens openbaar zijn.
 - Maar als we van financiële instellingen vragen om als poortwachter te voorkomen dat criminelen misbruik maken van het financiële systeem dan moeten zij ook alle informatie krijgen die ze nodig hebben bij hun werk
 - Waarom moet de bank de exacte geboortedata weten, vraag u zich misschien terecht af.
 - Om aan bijvoorbeeld de sanctiewet en het screenen van namen tegen sanctielijsten te kunnen voldoen, is het nodig dat de banken de exacte geboortedatum weten. Als banken geen toegang krijgen tot deze noodzakelijke gegevens dan zullen ze deze gegevens alsnog bij al hun klanten moeten opvragen, waardoor het register zijn nut voor een groot deel verliest.
 - Het verifiëren van NAW-gegevens in de BasisRegistratie Personen en het gebruik van het BSN nummer door banken zijn andere voor de hand liggende voorbeelden waarmee de overheid banken beter in staat kan stellen om ondermijning tegen te gaan.
 - Tot slot: Laten we niet vergeten dat criminelen internationaal opereren.
 - Financiële criminaliteit is een grensoverschrijdend probleem dat grensoverschrijdende oplossingen vereist, zowel op Europees als op mondiaal niveau.
 - We hebben daarom vorige week een plan gepresenteerd met vijftien actiepunten voor een internationale publiek-private aanpak van financiële criminaliteit.

- Het plan bevat onder meer voorstellen voor een nieuwe, centrale EU-verordening, , een Europese toezichthouder op het voorkomen van witwassen en een EU-brede Financial Intelligence Unit.
- Noodzakelijke stappen die gezet moet worden. Maar laten we ondertussen hier in Nederland vooral ook het oog op de bal houden: Door er voor te zorgen dat we op basis van de meldingen door banken meer boeven achter de tralies krijgen. Dat kan alleen door samen op te trekken.
- Ik ben het met Marcel Pheiffer eens als hij zegt dat banken hun eigen tekortkomingen moeten oplossen. Maar banken en bankiers onderdeel maken van het maatschappelijke probleem van ondermijning en witwassen past ongetwijfeld goed in het frame maar brengt de werkelijke strijd, de strijd tegen drugscriminelen, corrupte politici en financiers van terrorisme, geen steek verder.
- Zoals ik zaterdag al zei in het NRC Handelsblad: Banken zijn onderdeel van de oplossing. Niet van het probleem.